

Kürtler, isyanın başladığı ilk haftalardan beri sürekli bir şekilde protestolar düzenleyerek Kürt bayraklarını Özgür Suriye bayrakları ile dalgalandırdılar.

Suriye Kürt Muhalefetine Eleştirel Bir Bakış

A Critical Look at the Syrian Kurdish Opposition

İlhan TANIR & Ömer HOSSINO

Abstract

One of the critical factors of the uprising process in Syria is the position taken by the minority groups. Syrian Kurds have a major importance due to the factors such as the fact that they preserve their identities and they are more organized compared to other opposition groups. Also, the fact that PKK is effective among Syrian Kurds makes the issue more important for Turkey. The Kurdish political movement in Syria has a multi-part structure. This study aims at putting forward Syrian Kurdish political movements, their relations between each other, their outlook on Syrian National Council, and what they think about Turkey's role in Syria. Thus, the possible effects of the Kurdish factor with a critical importance in Syria's future could be analyzed better.

Kürt partileri Kürt olmayan bazı Arap muhalif partileriyle Suriye isyanı başlamadan önce bazı ittifak kurma girişimlerinde de bulundular ama bu ikisi arasındaki ilişkiler genelde hep gergin sürdü.

Giriş

2011 yılının Mart ayından beri bir yılı aşkın bir süredir devam eden Suriye isyanına rağmen Suriye muhalefeti halen oldukça bölünmüş ve farklı azınlık gruplarını tatmin edebilecek kapsayıcı bir vizyondan uzak bulunuyor. Bu bölünmüş görüntünün en büyük parçalarından olan ve Suriye nüfusunun %10 ila %15 i veya yaklaşık 2 milyon civarı demek olan etnik azınlığı ise Suriyeli Kürtler.¹ Suriyeli Kürtler Suriye isyanına yaklaşımlarında ve farklı muhalefet gruplarındaki temsilciliklerinde de bu bölünmüş görüntü imajını sağlamlaştırmaktalar. Şu an itibariyle Suriyeli Kürtler üç temel muhalif grubunda yer almaktalar: Suriye Ulusal Konseyi (SUK), Ulusal Koordine Konseyi (UKK) ve ayrıca Kürt Ulusal Konseyi (KUK). Bunlara ek olarak PKK'nın Suriye'deki siyasi kolu olarak adlandırılabilir PYD –ki 1990'lı yılların sonuna kadar Hafız Esad rejimi tarafından desteklenen bir örgüt idi- Kürt problemini ve bununla ilgili olarak Türkiye'nin bağlamındaki rolünü daha da karmaşık hale getirmektedir.

1. İsyandan Önce Suriyeli Kürtler

Suriyeli Kürt muhalefeti isyandan önce genelde bölünmüş Kürt siyasi partilerin "Kürt Blok"u olarak adlandırdıkları grupta bulunmaktaydı. Bu partiler Ekim 2005 tarihinde Kürt Demokratik Birlik Partisi ve Mişel Tamm'o'nun liderliğindeki Kürt Gelecek Partisinin de bulunduğu Şam Demokratik Değişim Deklarasyonuna imza attılar. 2004'ün Mart ayında kısa süren ve Kamışlı futbol ayaklanmaları olarak da adlandırılan olaylarda, Esad rejimi askerlerince şiddetli bir şekilde 32 kişinin ölümü ve 2000 kişinin tutuklanmasıyla

bastırılmadan önce², Kürtler Beşar Esad'ın babası ve önceki Cumhurbaşkanı Hafız Esad'ın heykelini yıkmış, Kürt bayrağını yükseltmiş ve Baas Partisinin merkez binasını yakmıştı.

Aralık 2009 yılına geldiğimizde ise 9 Kürt partisinin birleşmesiyle Kürt Siyasi Kongresi adını alan platformda şu partiler yer alıyordu:

- Şeyh Cemal liderliğinde Suriye Demokratik Kürt Partisi
- Muhammed Musa liderliğindeki Kürt Solcu Partisi
- Nasruttin İbrahim liderliğindeki Suriye'nin Kürt Demokratik Partisi (al-Parti)

Kürt Demokratik Liderliği:

- Dr. Abdulhekim Beşar liderliğindeki Kürt Demokratik Partisi
- Aziz Dawe liderliğindeki Kürt Demokratik Eşitlik Partisi
- Tahir Sufok liderliğindeki Kürt Demokratik Milli Partisi

Kürt Koordinasyon Komitesi:

- İsmail Hamo liderliğindeki Kürt Yakiti Partisi
- Mustafa Jamaa liderliğindeki Kürt Azadi Partisi
- Mişel Tamm'o liderliğindeki Kürt Gelecek Partisi

SUK ve KUK arasındaki müzakereler başarısızlıkla sonuçlanınca Kodmani SUK'un federalizm gibi "radikal önerileri" kabul etmeyeceğini söyledi.

Kürt partileri Kürt olmayan bazı başka Arap muhalif partileriyle Suriye isyanı başlamadan önce bazı ittifak kurma girişimlerinde de bulundular ama bu ikisi arasındaki ilişkiler genelde hep gergin sürdü. Kürt Demokratik Birlik Partisi (PYD)'nin lideri Salih Muhammad Müslim, Kamışlı ayaklanması öncesi Arap muhalefetinin tanınmış figürlerinden ve geçtiğimiz günlere kadar Suriye Ulusal Konseyi (SUK)'nde yer alan Haysem Malih ile ittifak kurmaya teşebbüs etse de, Malih'in Muslim'i "Siyonist ve Amerika'nın ajanı"³ olarak suçlaması ile bu girişim sonuçsuz kaldı.

2. Suriye İsyanı ve Suriyeli Kürtler

Kürt şehirleri isyanın başlangıcından beri protestolara katılmaktalar. Kamışlı, Afrin, Dirbasiya, al-Haseke, Amuda, Ayn al-Arab, Ras al-Ayn ve

Dayr al-Zor şehirleri isyanın başladığı ilk haftalardan beri sürekli bir şekilde protestolar düzenleyerek Kürt bayraklarını Özgür Suriye bayrakları ile dalgalandırdılar. Kürt gençlik gruplarının ve yerel koordine komitelerinin bu protestoları organize edici öncü kuvvetler olduğu, buna karşın geleneksel politik partilerin geri planda kaldığı görüldü. Buna rağmen Kürt bölgelerinin Sünni Arap bölgelerindeki isyanın kaynayan merkezleri olan Humus, Hama, Idlib, Daraa ve Şam'ın yakın gettolarıyla karşılaştırıldığında çok daha sakin bir görüntü çizdiği söylenmelidir.

Esad rejimi, isyanın başladığı ilk zamanlarda Kürtlerin bu isyana katılmasının tehlikelerini sezerek, Kürtlerin kalbini kazanma çabasıyla 200 bin Suriyeli Kürt'e ilk kez Suriye vatandaşlığını 6 Nisan tarihinde verdi.⁴ Buna ek olarak Suriye rejimi ve Baas partisi ortak delegasyonu 21 Mart

tarihinde Nevruz kutlamalarına katılarak, Kürt bayraklarının da yükseltildiği şenliklerde yer aldılar. Bir yıl önce aynı şenliklerde Suriye rejim güçlerinin törende bulunan kalabalığa saldırarak, ateş edildiği hatırlanıldığında,⁵ Esad rejiminin, isyanın başlamasıyla birlikte ortaya çıkan keskin politika farklılığı daha da belirginleşmektedir. Bir başka farklılık da Esad rejiminin şiddetli bir şekilde askeri güçleriyle Sünni Arap şehirleri olan Humus, Daraa ve birçok farklı kentlerinde ölümlere yol açmaktan kaçınmayarak müdahale etmesine rağmen, Kürt bölgelerindeki protestolarda müdahalenin çok daha sınırlı olduğu göze çarpmaktadır.⁶

Kürt Blok grubu ve diğer Kürt muhalefet hareketlerinin Mart'ta başlayan isyana karşı ne şekilde tepki vereceklerini kararlaştırmada yavaş hareket ettikleri görülmektedir. Nisan ayı ortalarında, Esad rejiminin Kürtlerin en azından bir kısmına tarihte ilk kez vatandaşlık hakkı verilisinin hemen sonrasında, Kürt siyasi partilerinin bu tarihte isyana karşılık kesin ve açık bir pozisyon takınmadıkları ve daha tedbirli bir yol izledikleri görülüyor.⁷ 2011 yılının Nisan ayının sonlarına doğru ise 2009 yılında kurulan Kürt Politik Kongresinin daha da genişletilerek Kürt Milli Politik Partileri Hareketi haline dönüştürüldü. Bu yeni muhalif hareket içinde aynı zamanda PKK'nın Suriye'deki politik kolu olarak da kabul edilebilecek Kürt Demokratik Birlik Partisi (PYD)'nin de yer aldığını görmekteyiz. 2011'in Mayıs ayına gelindiğinde ise bu yeni kurulan Kürt Politik Kongresinin talepleri içinde Suriye'de tek parti hakimiyetinin sona erdirilmesi, hukukun üstünlüğü kurulması, vatandaşlar arasında eşitlik sağlanması ve laik devlet sisteminin ikame edilmesi gibi bir dizi taleplerin programda yer aldığı görülmekte.⁸ Suriye Ulusal Konseyi ve Kürt Ulusal Konseyi'nin 2011 yılının sonbaharındaki kuruluşundan sonra ise Kürt Politik Partileri Milli Konseyinin, 26 Ekim 2011 tarihindeki kuruluşunda da not edildiği üzere, yerini Kürt Ulusal Konseyi (KUK)'ne devrederek dağıldığını görmekteyiz.

Suriyeli Kürtler, Suriye muhalefetinin Suriye Ulusal Konseyi (SUK) oluşumuna giden yolda baştan beri bu birlik çalışmalarının içinde yer aldığını gözlemlemekteyiz. Ancak bu süreçte bazı

problemlerin olduğu da görülmektedir. Örneğin Suriyeli Kürt Partilerin Ulusal Hareketi adlı oluşum, Suriyeli muhaliflerin Türkiye'deki birçok toplantısını, Türklerin Kürt problemine müdahalesi nedeniyle boykot ettiler.⁹ Bununla birlikte 2011 yılının Temmuz ayında Antalya'da yapılan "Antalya Konferansı" na 54 Kürt muhalefeti üyesinin katıldığı gözlerden kaçmadı.¹⁰ İstanbul'da Temmuz'un 16'sında "Suriye Milli Kurtuluş Muhalefet Konferansı"nda diğer Arap muhalif figürlerin "Suriye Arap Cumhuriyeti" isminde ısrar etmeleri sonucu Kürtlerin konferansı terketmeleri, Kürtlerin Suriye muhalif hareketi içine entegre edilmesinin güçlüğüne erken günlerde ortaya koyan bir olay olarak ortaya çıktı.¹¹

Öte yandan Suriyeli Kürtler, diğer Suriyeli muhalefet örgütleri tarafından sürekli bir şekilde Suriye isyanına yeterli şekilde desteklemedikleri iddiasıyla suçlandılar. Kürtler tarafından özellikle not edilip, beğenilmeyen bir olay ise, SUK'un başkanı Burhan Galyun'un Suriyeli Kürtleri Fransa'daki Arap göçmenlerine benzetmesi oldu.¹² Şu an SUK'un 7 kişilik Genel Sekreterliğinde yer alan Samir Nashar ise, biraz da tehditvari bir şekilde Ağustos 2011'de şöyle dedi: "Biz Kürt partilerini Suriye devrimine daha etkili bir şekilde katılmadıkları için suçluyoruz... Görüldüğü kadarıyla bu partiler rejimle diyalog yolunu seçmeye devam etmekte. Bu duruşun neticeleri (dezavantajları) rejim düştükten sonra belli olacaktır."¹³ Bunlara ek olarak, bu raporun yazarlarından birinin Şam'ın gettolarını ziyaret ettiği 2012 yılının Ocak ayının ikinci yarısında bazı Hür Suriye Ordusu (HSO) mensuplarına Kürtlerin isyana yaklaşımı ile ilgili sorular sorduğunda, Kürt bölgelerinin yeteri derecede isyana katılmamalarından dolayı yaşanan hayal kırıklıklarına bizzat şahit olundu.

Şu an itibarıyla ise Suriye'nin Kürt muhalif partileri, üç ana gruba ayrılmış bulunmaktadır: Bölgesel Kürt Hükümeti (BKH) tarafından desteklenen Kürt Ulusal Konseyi (KUK), Türkiye, Körfez İşbirliği Konseyi ve Batı tarafından desteklenen Suriye Ulusal Konseyi (SUK) içinde bulunanlar ve Esad rejimi bağlantılı Ulusal Koordinasyon Kurulu (UKK) içinde bulunan ve PKK'ya yakın olarak kabul edilen PYD.

Nisan ayı ortalarında, Esad rejiminin Kürtlerin en azından bir kısmına tarihte ilk kez vatandaşlık hakkı vermesinin hemen sonrasında, Kürt siyasi partilerinin bu tarihte isyana karşılık kesin ve açık bir pozisyon takınmadıkları ve daha tedbirli bir yol izledikleri görülüyor.

3. Suriye Kürt Ulusal Konseyi (KUK)

Aynı zamanda Suriye-Kürt Demokratik Parti başkanlığını da yapan Dr. Abdulhekim Beşar tarafından yakın zamana kadar liderliği yapılan KUK, Suriyeli Kürt muhalif partilerin en yoğun şekilde temsil edildiği Konsey özelliğini taşıırken, Kurdnas olarak da isimlendirilmektedir. Beşar şu an itibariyle partinin sözcülüğünü ve dış ilişkilerini yürüten kişi olsa da partinin liderliğini sürdürmektedir ve KUK'un yakın zamanda yapılması beklenen konferansında yeniden başkan seçilmesi beklenmektedir. Beşar'ın, BKH'nin başkanı olan Mesut Barzani ile de çok yakın ilişkileri bulunmaktadır. Daha doğrusu, Beşar'ın başında bulunduğu Suriye-Kürt Demokratik Partisi, bir anlamda Barzani'nin Kuzey Irak'taki Kürt Demokratik Partisinin bir kolu olarak kabul edilebilir ve Beşar, 2007 yılından bu yana Barzani tarafından bizzat KUK'un başkanlığına atanmıştır.¹⁴ Bu Konsey sayıca en çok Suriyeli Kürt partiyi kapsamasının yanı sıra bu Konseydeki birçok parti aynı zamanda diğer muhalif parti yapıları arasında da yer almaktadır. 26 Ekim 2011 tarihinde kurulan Konseyin misyonu "Kürt probleme demokratik çözümün bulunması" şeklinde ifade edilirken, aynı zamanda Konseyin Suriye Devriminin bir parçası olduğu da belirtilmektedir.¹⁵ Bu Konseyin kuruluşunda büyük rol oynayan Barzani, Kürtlerin birleşmesi gerektiğini ve taleplerini açıkça dile getirmeleri gerektiğinin üzerinde durmuştur. Konseyin kuruluşundan bir ay sonra, Kasım 2011 tarihinde bölgeden gelen video ve resimli haberlerde, binlerce Kürt'ün Kamışlı şehrinde yaptıkları protesto ve yürüyüşlerde "Kürt Ulusal Konseyi beni temsil ediyor" pankartlarını taşıdığı görülmüştür.¹⁶

21 Mart 2012 tarihi itibariyle bu Konseye üye olan Suriyeli Kürt Partileri şunlardır:

- Dr. Abdulhekim Beşar liderliğindeki Suriye Kürt Demokratik Partisi
- Nasruttin İbrahim liderliğindeki Kürt Demokratik Parti
- Tahir Sufok liderliğindeki Kürt Demokratik Ulusal Partisi
- Aziz Dawe liderliğindeki Kürt Demokratik Eşitlik Partisi
- Hamit Derviş başkanlığındaki Kürt Demokratik İlerleme Partisi
- Şeyh Ali başkanlığındaki Kürt Demokratik Birlik Partisi (Yekiti Partisi)
- İsmail Hamo liderliğindeki Kürt Yekiti Partisi
- Mustafa Oso liderliğindeki Kürt Azadi Partisi
- Mustafa Cuma liderliğindeki Kürt Azadi Partisi
- Şeyh Cemal liderliğindeki Suriye Demokratik Kürt Partisi
- Muhammed Musa liderliğindeki Kürt Solcu Partisi
- Abdülbasit Hamo liderliğindeki Yakiti Kurdistan

- Abdulrahman Aluci liderliğindeki Kürt Demokratik Partisi
- Faysal Yusuf liderliğindeki Kürt Reform Partisi
- Nashet Muhammed liderliğindeki Kürt Demokratik Wifaq Partisi

KUK'un ilk on bir üyesi Ekim ve Ocak aylarında katılımlarını gerçekleştirdiler de, son dört Kürt partisinin tam üyelikleri KUK'un Kamışlı'da, Şubat ayının 29'unda gerçekleşen toplantısında onaylandı.¹⁷ Gerçekten de KUK'a üye olmayan iki Suriyeli Kürt partisi Ulusal Koordinasyon Kurulu'na (UKK) üye olan PYD ve SUK'a üye olan Gelecek Partisi kalmıştır. KUK, bu 15 partinin yanı sıra, 15 Kürt Yerel Koordine Komitesi ve yine yerel olarak organize olan birçok Kürt Gençlik Gruplarını içinde barındırmaktadır.¹⁸

KUK'un yapısında Genel Kurulda yer alan 22 üye bulunurken, bunların 11'i, ilk 11 partinin liderleri ve yine bu partilerden gelen 11 üyeden oluşmaktadır. Genel Kurul, son katılan 4 parti nedeniyle toplam Genel Kurul sandalye sayısını 30'a yükseltecektir. Genel Kurul'un amacı 45 kişiden oluşan Yürütme Kurulunun kararlarını izlemektir. Konsey medya, sosyal ilişkiler, koordinasyon ve gençlik kollarından oluşan komitelere ayrılmıştır.¹⁹

Konsey Suriye Devrimini desteklediği ve Suriye rejimi ile tüm müzakereleri reddettiği açıklamasını yapmıştır. Her ne kadar Konseyin talepleri özerklik çerçevesinde belirsiz talepler şeklinde ortaya çıkmış olsa da başkan Abdulhekîm Beşar bu belirsizliğin bilinçli olarak yapıldığını kaydetmektedir.²⁰ Şu an itibarıyla KUK dört ana talep ileri sürmektedir. SUK'a katılmak için:

1. Kürt halkının ve Kürt milli kimliğinin anayasal olarak tanınması.
2. Kürt problemini ülkenin genel milli konuları arasında sayılması.
3. Kürt halkına karşı uygulanan tüm ırkçı politikaların ve ayrımcı kanunların kaldırılması,

bunların sonuçlarını ortadan kaldırılması için çalışmaya başlanması ve etkilenenlerin zararının karşılanması.

4. Kürt halkının milli haklarının uluslararası anlaşmalara göre politik anlamda yerleşmiş yönetim biçimiyle, Suriye'nin topraklarının birliği içerisinde tanınması.²¹

KUK ve SUK delegasyonları Kuzey Irak'ın Erbil şehrinde en son Mart 14 ve 15 tarihlerinde bir kez daha görüşme gerçekleştirdiler. Ablahad Stafifo, Abdulbasit Sayda ve Ahmat Ramadan SUK delegasyonunu temsil ederken, KUK'dan bu müzakerelere katılanlar ise Dr. Hekim ve KUK'un Dış ilişkiler üyeleri oldu. İki Konsey halen adem-i merkeziyetçilik, kendi kaderini belirleme ve seküler sistem taleplerinde bir anlaşma sağlayamamış durumdadır. Yakın zamanda yapılması beklenen KUK'un konferasında özellikle KUK, federal sistem mi, otonomi mi istediklerini kesin bir şekilde belirtmeyi hedeflemektedir.

4. Suriye Ulusal Konseyi ile İlişkiler

KUK kuruluşunun ilk iki ayı içinde Konseyin üyesi olan partilerin bütün diğer Arap muhalif Konseylerindeki üyeliklerini dondurmasını talep etti. Bu kararın akabinde, Azadi ve Yekiti partileri Suriye Ulusal Konseyi'nden ayrılma kararı verdiler. Bu iki partinin SUK'dan ayrılma kararları ise KUK ile SUK arasında Kuzey Irak'ın Erbil şehrinde Ocak ayında gerçekleşen müzakerelerin kopması ile sonuçlandı. Neticede SUK'un Kürt temsili açısından zaten zayıf olan durumu daha ciddi bir darbe yemiş oldu.

SUK başkanı Burhan Galyun SUK üyesi Dr. Basma Kodmani ile birlikte Dr. Beşar ile Erbil'de Ocak 2012'de KUK'u SUK'a entegre etmek için görüşmelerde bulundular. Galyun bu görüşmede iki Konseyin aynı hedeflerinin aynı olduğunu ifade ederek, "Kurdnas grubunu bizim Konseyimize tamamıyla entegre etmek için arzumuzu belirttik,"²² dedi. Bununla birlikte SUK adem-i merkeziyetçilik ve kendi geleceğine karar verme konusunda yazılı garantiler vermeyi reddettiği için müzakereler başarısızlıkla sonuçlandı. Dr.

KUK, Suriye Devrimini desteklediği ve Suriye rejimi ile tüm müzakereleri reddettiği açıklamasını yapmıştır. Her ne kadar Konseyin talepleri özerklik çerçevesinde belirsiz talepler şeklinde ortaya çıkmış olsa da başkan Abdulhekim Beşar bu belirsizliğin bilinçli olarak yapıldığını kaydetmektedir.

Kodmani bunun üzerine SUK'un federalizm gibi "radikal önerileri" kabul etmeyeceğini söylerken, SUK içindeki en güçlü parti olan Müslüman Kardeşlerin sözcüsü Zuheyr Salim aracılığıyla prensip olarak federalizmi reddettiklerini ifade etti. Bunun yanı sıra ülkenin resmi adı olan ve 1958'de kabul edilen "Suriye Arap Cumhuriyeti"ni değiştirerek "Suriye Cumhuriyeti" olmasına da karşı çıktıklarını kaydetti.²³

SUK ile KUK arasındaki müzakereler Tunus'ta toplanan ilk "Suriye'nin Dostları" konferansına kadar devam etti. Bu konferans esnasında gündemde olmamasına rağmen ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton hem SUK başkanı Galyun hem de KUK başkanı Abdulhekim Beşar ile yine SUK üyesi Basma Kodmani de olmak üzere birleşme çalışmalarını ilerletebilmek amacıyla ilk kez görüştü. ABD SUK'a baskı uygulayarak Kürt taleplerine daha fazla cevap vererek, bu partileri SUK üyeliğine eklemeleri gerektiğini ifade etti.²⁴

Beşar liderliğindeki Kürt Demokratik Partisinin İngiltere temsilciliğini yapan Heyam Akil ise Galyun'un Kürt azınlığa Şubat'ın 24'ünde, Tunus Konferansı ertesinde verdiği sözler olan "adem-i merkeziyetçiliğin" ve "Kürt halkının haklarını tanımmasının" yeni olmadığını bu rapor için yorum istendiğinde belirtti. "SUK adem-i merkeziyetçi hükümete evet dedi ama bu politik olarak adem-i merkeziyetçi sistemden farklı. Hatta Galyun'un verdiği söz zaten hâlihazırda Suriye sistemi ve yürürlükte. Her vali kendi ilinin yerel işlerini kendi başına yapıyor. Bu açıdan SUK'un söylediği yeni bir şey yok."²⁵

Müzakereler başarısız olmasına rağmen SUK ile KUK görüşmelere devam etmekte ve şu anda iki Konseyin üzerinde çalıştığı bir aksiyon planı vardır. Genel olarak, Suriyeli Kürt liderler şu an için SUK ile Kürt milli haklarını koruma ve güvence altına alma konusunda aynı fikirde olmadıklarına inanmaktalar ve rejim düştükten sonra bu konuların yıllarca erteleneceğinden endişelenmektedirler. Ayrıca bu çalışma için görüşüne başvurduğumuz KUK liderliğine yakın bir başka isim de SUK'un adem-i merkeziyetçi sözlerinin belirsiz olduğunu düşünmektedir. Bütün bunlara rağmen ABD, Fransa ve İngiltere'nin bu iki Konseyin birleşmeleri konusundaki çalışmaları ve baskıları devam etmektedir.

5. KUK ile PYD Arasındaki İlişkiler

KUK ile PYD arasındaki ilişkilerde gerilim sürüyor. PYD, KUK'un kuruluş konferansına katılmasına rağmen Ekim ayında Konseyi boykot kararı alarak UKK'ya katılma kararı kaldı. PYD'nin KUK'dan ayrılış kararı aynı zamanda Esad rejimi ile Türkiye'nin ilişkilerinin kötüleştiği bir döneme denk geldiği için bazı analistler bunun nedeni olarak Esad'ın Kürt muhalifleri arasındaki tansiyonu artırmak ve ayrıştırmayı derinleştirmek üzere, özellikle Şam'ın eskiden gelen PKK bağlantısına hatırlattılar. PYD'nin Türkiye hakkındaki açıklamaları ve özellikle Türkiye'yi Esad'dan daha büyük düşman olarak tanımlaması da bu tespitlerin inandırıcılığını artırdı.²⁶

KUK bunun yanı sıra PYD ile Ocak ayında "Musaqaat Silm Ahli" isminde bir barış kontratı imzalayarak Afrin bölgesinde bir daha PYD üye-

lerinin Kürt protestoculara saldırısına benzer olayların olmaması için tedbir alma yoluna gitti.²⁷ Bu saldırılardan önce birçok Kürt politikacı suikasta uğrarken, saldırıların arkasında PYD olduğu şüphesi artmıştı. KUK ayrıca yeni bir komite seçerek bu komiteyi PYD ile ilişkilerden sorumlu kıldı. Bu komitenin amacı da Kürtler arası anlaşmazlıkları önleyerek Kürt bölgelerinde Esad rejiminin çıkarlarına hizmet etmemek olarak ifade edildi.²⁸ PYD yetkilisi Alan Semo'ya göre ise PYD'nin KUK'a katılmama nedeni, kendi partilerinden farklı olarak KUK'un kendi liderlerini demokratik yollarla seçmemiş olmasıydı.²⁹

6. Suriye Ulusal Konseyi'ndeki Kürt Temsili

SUK, Suriye muhalefeti içindeki en büyük şemsiye grubu olma özelliğini sürdürmektedir. Libya tarafından Suriye halkının tek meşru temsilcisi olarak görülürken, başka birçok ülke tarafından da Suriye halkı adına meşru muhataplardan biri olarak kabul edilmektedir.

SUK'daki Kürt temsili esas olarak Şam Deklarasyonuna imza atanlar ve "Kürt Blok"undaki partilerden oluşmaktaydı. Suk başlangıçta daha önce 2009'de kurulan Kürt Politik Kongresinde yer alan Kürt Koordine Komitesindeki üç büyük Kürt partiyi içinde barındırıyordu. Bunlar:

- Mişel Tammo liderliğindeki Kürt Gelecek Hareketi
- İsmail Hamo liderliğindeki Kürt Birlik Partisi (Yekiti)
- Kürt Azadi Partisi

310 sandalyeli Suk'un 25 sandalyesi Kürtlere ayrılmış durumda. Suriyeli Kürt muhalif figürü olan ve İsveç'te yaşayan Abdul Basit Sayda'ya göre bu sayı Kürtlerin Suriye'deki nüfusunu karşılayacak şekilde %15'e yükseltilerek 35 sayısına gelecek. 26 koltukluk Suk Genel Sekreterliğinde ise Kürtler dört koltukla temsil ediliyor. Bu dört koltuktan biri siyasi görüşleri ılımlı olarak bilinen Sayda tarafından temsil edilirken, ikinci koltuk Kürt Gelecek Partisi temsilcisi, üçüncüsü

Suriye'nin Dostları konferansında gündemde olmamasına rağmen Hillary Clinton Suk başkanı Galyun ile ilk kez görüştü.

ise Azadi ve Yekiti temsilcileri tarafından paylaşıyor. Sonuncu koltuk ise şu an için boş ve Kürt gençlik hareketleri için ayrılmış durumda.³⁰

Ocak 2012 tarihinde Azadi ve Yekiti partileri Suk ve KUK arasındaki müzakerelerin kopmasını neden olarak göstererek Suk'dan üyeliklerini çekerek, sadece KUK'ta kalmaya karar verdiler. Bu geri çekilişten sonra Azadi partisi ikiye bölündü ve her ikisi de KUK'un üyeleri olarak kaldılar. Diğer taraftan Abdul Basit Sayda ve Gelecek Partisi ise Suk'da kalmaya devam etmekte.³¹

Abdul Basit Sayda'ya göre ise "tümüyle bir federalist anayasanın Suk tarafından desteklenmesi pek muhtemel değil fakat Kürtlerin kendi geleceklerini belirleme talepleri ortadan kaldırı-

lamaz ve hem Kürtler hem de diğer Suriyeliler için adem-i merkeziyetçilik, genel olarak, kabul edilebilir bir çözümdür.”³²

SUK'daki bir diğer Kürt üye Ferhat Ahmi, Ocak ayında verdiği bir beyanatta SUK'un 16 Aralık 2011 tarihindeki Tunus konferansı öncesi, SUK içinde bulunan Kürt üyelerin bu konferans öncesi buluşarak pozisyonlarını birleştirdiklerini ifade ettiğini görüyoruz. KUK'un SUK tarafından konferansa davet edildiği halde gelmediğini söyleyen Ahmi, Arap temsilcilerin çoğunun Kürt haklarının yeni anayasaya konmasını kabul ettiklerini iddia etti.³³

Kürtler aynı zamanda daha çok Esad ile diyalogu savunduğu için rejime yakın olmakla suçlanan ve protestocuların istediği çaplarda radikal değişimlere karşı yakın bir duruşu olmayan UKK içinde de temsil edilmektedir. UKK içindeki Kürtler en başta dört Kürt partisini içinde barındırmakta idi:

- Salar al-Şikhani liderliğindeki Kürt Solcu Partisi
- Halit Issad liderliğindeki Kürt Demokratik Birlik Partisi (PYD)
- Halit Sino liderliğindeki Demokratik Kürt Partisi
- Mahmut Davut liderliğindeki Suriye Demokratik Kürt Partisi

Ocak ayında ise KUK'un aldığı karara uyarak Kürt Solcu Partisi, Demokratik Kürt Partisi ve Suriye Demokratik Kürt Partisi UKK'dan çekilme kararı aldı. UKK'dan ayrılış süreci KUK ile SUK arasındaki birleşme müzakerelerinin başarıya ulaşmadığı zaman diliminde meydana geldi. Şu an itibariyle UKK'daki tek Kürt parti PYD olmaya devam ediyor.

Salih Muhammed Müslim PYD'nin şu anki lideri. Kürt partileri önceki halde UKK'da birer temsilci ile varlıklarını sürdürüyordu. Kürt Demokrat Partinin UKK'dan ayrılmadan önce yirmi altı

kişilik UKK'nın yürütme kurulundaki iki üye de Kürt idi: Salih Muhammed ve al-Parti'den Nasruttin İbrahim.

UKK de SUK gibi Kürt problemine değinen bazı açıklamalarda bulundu. UKK'nın açıklamasına göre Kürt halkı Suriye'nin temel parçası olmaya devam ediyor ve aynı zamanda tarihinin de bir parçası. PYD yetkilisi Alan Semo'ya göre UKK Kürt milli haklarını SUK'dan daha çok tanıyor.³⁴ Bununla birlikte UKK'nın kullandığı dilin de aslında SUK'un kullandığı dile çok benzediğini görüyoruz: “Kürt problemine çözüm olacak demokratik yol ülkenin toprakları ve insanları arasında birlik içinde çözülür. Bu Suriye'nin Arap dünyasının bir parçası olmasına ters düşmez.”³⁵

UKK aynı zamanda Barzani tarafından desteklenen KUK ile müzakerelerde de bulundu ama bir başarı sağlanamadı. KUK kaynaklarının bu rapor için verdiği bilgiye göre UKK, KUK'un endişelerine ve aynı zamanda dört maddelik SUK'a sunduğu talepleri de olumlu karşılamadı. Tam tersine, yine KUK kaynaklarına göre SUK Kürt taleplerine UKK'dan daha sıcak bir yaklaşım gösterdi.

7. Kürt Demokratik Birlik Partisi (PYD)

Salih Muhammed'in PYD'si, PKK'nın Suriye'deki siyasi kolu da olarak da adlandırılabilir. 2003'te kurulan PYD, sadece Suriye'deki Kürtler için Anayasa'da dil, eğitim ve milli hakların iyileştirilmesi amacını gütmüyor aynı zamanda Kürtler için kendi kaderini belirleme olarak adlandırılabilir “self-determination” prensibinin de tanınmasını istemekte. PYD, parti tüzüğünde, Kürtlerin kendi kaderini belirlemesi ilkesinin Suriye'nin politik sınırlarının değiştirilmeden yapılabileceğini de ileri sürmekte. PYD lideri Muhammed, Abdullah Öcalan'ın vizyonunun Suriye'deki Kürt probleminin çözümü olduğunu ileri sürmektedir.³⁶

PKK'nın Suriye ile ilişkisi 1980'lerde Türkiye'den kaçan PKK militanlarına Suriye'nin evsahipliği yapmasına kadar uzanıyor. Suriye bunun yanı sıra bizzat Abdullah Öcalan'a da sahip çıkmış ve Lübnan'ın Bekaa vadisinde eğitilmesine yardım

Suriyeli Kürt liderler şu an için SUK ile Kürt milli haklarını koruma ve güvence altına alma konusunda aynı fikirde olmadıklarına inanmaktalar ve rejim düştükten sonra bu konuların yıllarca erteleneceğinden endişelenmekteler.

etmişti.³⁷ 1990'larda da PKK Suriye içinde aktif bir şekilde bulunmuş ve Suriye-Türkiye sınırında eğitim kampları yürütmüştü. Yıl 1998'a gelindiğinde ise Türkiye "bütün dünyayı" uyararak eğer Şam, PKK militanlarına yardımı kesmezse kuvvet kullanma tehdidini ileri sürmüştü. Suriye, Türkiye ile ciddi bir çatışmayı girmemek için Adana Mutabakatına imza attı ve bu anlaşmayla birlikte PKK'yi terörist grup olarak ilan etti. Aynı zamanda bu anlaşmanın şartları olan PKK'nın ve ona yakın grupların faaliyetlerini kendi topraklarında sonlandırdı, silah sevkiyatını engelledi, lojistik ve para yardımının serbestçe akmasını durdurdu.³⁸ En son Suriye Dışişleri Bakanı Velit Muallim, 28 Şubat 2012 tarihinde kabul ettiği bir grup Türk gazeteciye, Suriye'nin bu anlaşmaya halen uyduğunu ifade etti.³⁹

Türkiye ve Esad rejiminin arasının bozulduğu 2011 yılının yaz aylarından itibaren ise Esad rejiminin PKK kartını Türkiye'ye karşı yeniden oynadığı ve örgüte yardıma başladığı konusu tartışılarak bazı haberlere konu oldu. Bu çalışma esnasında ulaşılan farklı Kürt kaynakları da PKK ile Esad rejimi arasında PYD aracılığıyla bir tür karşılıklı anlayışın ulaşıldığını göstermektedir. Örneğin PKK'nın Kandil dağlarındaki komutanı Murat Karayılan'a göre Esad rejimi Kürtlere karşı bir tehlike teşkil etmiyor.⁴⁰ Bununla birlikte PYD ve PKK ile Esad rejimi arasındaki yakınlaşma belirli bir mesafede kaldı ve bu tür bir anlaşmanın olduğu iddiaları bu gruplarca reddedildi. Örneğin PKK'nın Irak'taki sözcüsü Karavan Azardi, al-Sharq al-Awsat'a 19 Kasım 2011 tarihinde verdiği demeçte, "biz hiçbir zaman bu kanlı diktatörlüğü hiç bir şart altında desteklemeyeceğiz"

dedi ve Esad rejimine "sivilleri öldürmeyi bırakma" çağrısında bulundu.⁴¹

PYD şimdi Esad rejiminin düşmesini istediğini açıklarken, aynı zamanda rejim karşıtı gösterilere katıldığını iddia ediyor. Bununla birlikte PYD hem Suriye devrimiyle ilgili olarak hem de Suriye muhalif gruplarının en organize olanlarına karşı yaptığı ve derin şüphe yaratan demeçleri ile dikkat çekiyor. Örneğin isyanın başladığı ilk zamanlarda, 26 Mart 2011 tarihinde, Salih Muhammed şunları söyledi: "Halkın rejime karşı direnişi yabancı müdahalesine kapı aralıyor... Eğer Arap sistemi yerinde kalacaksa rejim değişiminin bir anlamı yok." 30 Mart 2011'de ise yine PYD, Suriye isyanı üzerine "Politik Çözüm için Deklarasyon" isimli bir program hazırlayarak Suriye güvenlik katmanının yerinden edilerek, Kürt probleminin otonomi ile çözüme kavuşabileceği ve çoğulcu demokratik devletin öngörüldüğü bir anayasayı talep ettiğini söylemektedir. PYD yetkilisi Alan Semo'nun gönderdiği açıklamaya göre ise PYD sadece Kürtler için bir otonomi kazanımıyla tatmin olması beklenemez. Eğer tam bir demokratik sistem kurulmaması durumunda, Esad otonomi teklif etse dahi, Kürtler muhalefette kalmaya devam edecektir.⁴²

PYD lideri Muhammed yaz boyunca Suriye isyanına karşı açık bir pozisyon takınmaktan kaçınarak, her ne kadar Esad'ı desteklemediğini söylese de diğer Suriyeli muhalif gruplara karşı daha eleştirel bir tutum takındığı görüldü. Örneğin, Muhammed 2010 yılında Goran dağlarından Kuzey Irak'a kaçmış, Kasım 2011 tarihinde ise Suriye'ye güvenli bir şekilde girişi ve sonra-

ABD'nin çıkarı istikrarlı ve kapsayıcı bir Suriye muhalefetine Esad sonrası döneme hazırlanması ve rejiminin daha çabuk yıkılmasının daha kolay olacak olmasıdır.

sında PYD'nin Kamışlı'daki mitingine katılışına Esad rejiminin ses çıkarmaması, Muhammed'in dönüşünün Esad rejiminin izni dahilinde olduğu izlenimini güçlendirmiştir. PYD'nin devrim yanlısı bir duruş takınmasının ise ancak Ekim ayının sonlarında olduğunu gözlemliyoruz. KUK'un kuruluş konferansına katıldıktan sonra, üye olmayı reddeden PYD, halen UKK üyeliğini sürdürmektedir. 26 Şubat tarihinde Esad rejiminin anayasa referandumuna karşı ise PYD, yeni değişikliklerin Kürtlere bir şey vaat etmediğini ileri sürerek boykot çağrısında bulundu.⁴³

PYD, diğer taraftan Suriye Ulusal Komitesini ağır bir şekilde eleştirerek, bu konseye katılan Kürtleri "işbirlikçiler" olarak suçladı. Bu suçlamayı yaparken neden olarak ise SUK'un Türkiye Kürtleri tarafından desteklendiğini ve Türkiye Kürtleri-

nin en büyük düşmanı olduğunu ileri sürdü.⁴⁴ PYD liderleri ayrıca SUK'un ne Alevi ne de Kürt sorunu için Esad sonrası döneme ait tatmin edici bir şekilde çözüm getirmediğini de ileri sürdü. PYD bunların yanı sıra SUK'un yabancı kuvvetler ve özellikle Türkiye'nin Suriye'ye daha kolay müdahale edebilmesi ve ılımlı İslami rejimin Suriye'de kurularak Kürtlere baskı uygulamasının yolunu açtığını ifade etti. 26 Şubat'ta SUK başkanı Galyun'un "adem-i merkezîyet" sözüne karşı ise Salih Muhammed, bu önerinin, "temelsiz bir anlaşma" olduğunu ileri sürdü ve Kürtler "temelsiz sözlere güvenmez ve inanmaz" dedi.⁴⁵ Ayrıca bu muhalif Kürt grubu, SUK kesin bir şekilde yabancı müdahaleye karşı çıkmadıkça SUK'a katılmayacağını belirterek, Türkiye tarafından kurulabilecek bir tampon bölgesine şiddetle karşı çıktı.⁴⁶

PYD, SUK dışında KUK ile de sürekli gergin olan bir ilişkiye sahip. Öcalan'dan ilham aldığını söyleyen ve onun vizyonunu Suriye Kürtleri için çözüm olduğunu iddia eden PYD, Öcalan'ın rakibi Mesut Barzani tarafından desteklenen KUK'a karşı pek bir yakınlık duymadığı açık. KUK, PYD'yi Ocak ayında Erbil'de yapılan konferansa davet ettiğini ileri sürerken, PYD tam tersine, böyle bir davetin herkese gönderildiği halde kendilerinden esirgendiğini iddia etti. PYD ayrıca KUK ve BKH Başkanı Barzani'yi Suriyeli Kürtler arasına ayrılık nifakları sokmakla suçladı. Ünlü İngiliz düşünce kuruluşu Chatham House'daki Suriye Kürtleri uzmanı Robert Lowe'a göre ise SUK ve KUK arasındaki gerilimlere rağmen, PYD büyük ihtimalle Suriyeli Kürt partileri arasındaki en popüler parti olma özelliğinden dolayı, Suriyeli Kürtlerin halen büyük bir çoğunluğunun desteğini aldığı ise söylenemez.⁴⁷

PYD'nin hem SUK hem de KUK'a karşı ağır e-leştiriler getirmesinin Kürtler arası bir gerilimi körüklediği görülmekte. ORSAM uzmanlarından Oytun Orhan'ın yaptığı çalışmaya göre, PYD Esad rejiminden kendisini retorikte uzak tutmaya çalışsa da "Suriyeli Kürtler üzerinde, rejimin zayıf halinden yararlanarak avantaj elde etme ve onları monopolize etme çabasında."⁴⁸ Aynı çalışmada Orhan, Esad rejimi ile PYD arasındaki ilişkiyi "taktiksel koordinasyon"⁴⁹ olarak isimlendirmekte. Afrin ve Halep şehirlerinde PYD üyelerince Esad karşıtı göstericilere yapılan saldırılar nedeniyle PYD'nin rejim tarafından "Şebiha" (silahlı Nusayri milisler) olarak kullanıldığı şeklinde iddialar da tartışılmaya devam ediyor. Bu ataklar ayrıca diğer Kürt grupları, örneğin Kürt Gelecek Hareketi tarafından PYD'nin Esad rejimini desteklediği veya anlaştığına dair işaret olarak addedildi.

PYD'nin Kürt protestoculara karşı ilk ortaya çıkarılan saldırısı Ekim 2011 tarihinde Ayn al-Arab ve Ras al-Ayn şehirlerinde, PYD mensuplarının diğer Esad karşıtı aktivistleri kaçırmaya ve işkence etmesiyle oldu. PYD lideri ise bu suçlamaları reddederek, olanları uyuşturucu şebekelerine, yabancı güçlere ve özellikle Türkiye'nin parmağı olduğuna bağladı.⁵⁰ Bunun dışında yine PYD'nin

bazı diğer Suriyeli Kürt parti liderlerine ve üyelerine karşı giriştiği ve bu kimselerin son anda kurtulduğu başka saldırı denemeleri de olduğu biliniyor. Bunun dışında ise Yekiti Partisi üyesi Şar zad Hac Raşit 14 Şubat 2012 tarihinde suikaste uğrayarak öldürüldü.⁵¹

Kürt Gelecek Partisinin başkanı Mişel Tammo, kendisine karşı girişilen ilk suikast girişiminden kurtulduktan sonra, PYD üyelerini bu saldırıdan ve kendi aile üyelerini tehdit etmesinden sorumlu tutması dikkate değer. 8 Ekim 2011 tarihinde bu kez başka suikastle hayatını kaybeden Tammo'nun ölümünde PYD'nin rolü olduğu noktasında pek çok spekülasyon bugüne kadar sürüyor.⁵² Örneğin Suriyeli Kürt muhalif lider Salah Eldin Bilal ve Suriye'nin İsveç eski Büyükelçisi Bassam Imadi'nin PYD'yi Esad karşıtı Kürt göstericilere karşı Şebiha olarak kullandığını söyleyerek suçladılar.⁵³

PYD güçlerinin rejim karşıtı muhalif grupları şiddet yoluyla susturduğuna dair kanıtlar uzamakta. En yakında 3 Şubat 2012'de, PYD sempatanlarının bu kez Afrin ve Kamışlı'da, kendi parti bayraklarının arkasında yürümeyi reddeden göstericilere saldırdığı video ve fotoğraflarla kanıtlandı. Bu saldırılar esnasında 17 kişinin yaralandığı telefonlarla çekilen videolarla da dışarı basına yansıdı. Suriye güvenlik güçlerinin ise olanları seyrettiği yine tanıklar vasıtasıyla ifade edildi. Bu saldırılar esnasında PYD sempatanları tarafından "Afrin şehitlerin şehridir, Erdoğan ve Barzani destekçilerinin yeri yoktur,"⁵⁴ sloganlarının atıldığı görüldü. 8 Şubat'ta bu kez PYD, Afrin'de göstericilere yine saldırı ve bir düzineden fazla kişiyi yaraladı.⁵⁵ Sonrasında da 17 Şubat 2012'de silahlarla kuşanmış şekilde PYD sempatanları Afrin'de protestocuları bastırdılar.⁵⁶ Ayrıca PYD'nin UKK'da kalan tek Kürt partisi olması da rejimle beraber hareket ettiğinin bir başka göstergesi olarak kabul edilmekte. Özellikle Türkiye'nin Esad rejimi ile ilişkilerini kopardıktan sonra Esad'ın bu şekilde PKK'ya Ankara'ya karşı kullandığı zaten birçok uzmanca ileri sürülüyor.

Suriye Kürt partilerine mensup yüksek seviyedeki bir yetkilinin (bu yetkili ailesinin bölgede

Suriyeli muhaliflere büyümeleri ve gelişmeleri için nefes alacakları bir ortam sunmak dışında Türkiye, ayrıca sınır kapılarını açık tutarak Suriye rejiminden kaçan Suriyeli sivilleri ve Suriye ordusundan kaçan ordu mensuplarını da ağırlamıştır.

olmasından dolayı ismini açıklamaktan kaçındı) bu çalışma için sorularımıza verdiği cevaplarda da bu haberleri tasdiklediği görüldü. Bu kaynağa göre, KUK, PYD ile ilişkileri düzenlemek amacıyla bir komite kurmasına rağmen PYD'den duyulan korku nedeniyle bu komitenin rolü oldukça sınırlı kaldı. Yetkili ayrıca şunları söyledi, “eğer bu haberler doğru ise bunu PYD'nin askeri dalı yerine getirmektedir. PYD'nin askeri kanadı emirlerini PYD'nin politik kanadından almamakta, aksine Kandil Dağlarından almakta ve üstüne Esad rejiminin yeşil ışığından cesaret almaktadır.” Bütün bunların üstüne Today's Zaman gazetesinin 6 Mart 2012 tarihindeki haberi de Özgür Suriye Ordusuna bağlı 15 milisin PKK güçlerince Kamışlı'da yakalandığını söylemektedir.⁵⁷

Diğer Kürt partilerine saldırıdan başka PYD ayrıca illegal olarak Kürt dili kültürel merkezleri ve okullarını birçok Kürt şehirlerine, Suriye isyanı başladıktan sonra, özellikle yaz mevsimi boyunca açarak etkisini artırma yolunu seçti. Ayrıca yine bu çalışma için fikrine başvurduğumuz iki farklı kaynak da PYD'nin rejim kuvvetlerince bu gibi faaliyetleri yürütürken rahatsız edilmediğini doğruladılar. Şehir ve köy konseyleri kuruluşu, Kürt gençlik hareketlerini yardım ve rejim karşıtı protestoları susturma faaliyetlerinin süregittiği görülmekte. PYD lideri Müslim'e göre okulların hedefi, Kürt halkının “demokratik otonomi”ye ulaşmasını sağlamak. Esad rejiminin bu okullara karışmamasının nedeni ise PYD ile kavgaya girişmek istememesi.⁵⁸ Diğer başka yayınlanan haberlerden de Afrin bölgesindeki Ras al-Ayn, Ayn al-Arab ve al-Malikiyah⁵⁹ gibi kasabalarda PYD'nin silahlı üyelerinin ve kamplarının ol-

duğu ve bu yapılanmanın da Suriye rejimi tarafından tolere edildiği anlaşıyor. Bu iddiaları ise PYD lideri Müslim reddetmekte.⁶⁰ Bu gibi yapılanmanın PYD tarafından idare edilmesine rağmen rejimce ses çıkarılmaması, diğer taraftan bu ikilinin arasında bir anlaşmanın olduğunu gösterirken, bu ilişkinin her zaman için sorunsuz olduğu ise ileri sürelemez. Örneğin 15 Şubat 2012 tarihinde, Ayn al-Arab şehrinde, PYD güçleri ile Suriye Hava Kuvvetleri istihbarat servisi güçleri arasındaki çatışmada bir kişinin öldüğü haber verildi.⁶¹ PYD yetkililerine göre bu olayın nedeni Hava İstihbaratının Salih Müslim'in evine saldırımları ve bir çocuğunu kaçırmaya yeltenmeleri ve bunu bazı Kürt gençlerin engellemesi. PYD'nin yetkilisi Alan Semo'ya göre bu olay “Kürt halkını şiddet ve iç savaşa çekmek üzere yapılmış açık bir provakasyondur.”⁶² 27 Şubat tarihinde ise askeri mahkemenin Halep şehrinde dört PYD destekçisini PYD'ye üyelikten dolayı 15 yıl hapis cezasına çarptırıldığı görüldü.⁶³ Bu olaylar, PYD'nin, yine de Esad'ın savaşını vekaleten yürütmedikleri savını destekleyen bazı olaylar olarak not edilmelidir.

8. Suriyeli Kürt Muhalifler Türkiye'nin Rolünü Nasıl Görüyor?

Suriye ile en uzun sınıra sahip olan Türkiye, Suriye isyanı başladıktan beri Suriyeli muhaliflerin organize olmasında en ciddi rolü oynayan ülke olarak öne çıkmıştır. Ankara, Esad rejimi ile ilişkilerini kestiği 2011 yılının Ağustos ayı ile birlikte Suriyeli muhaliflere lojistik ve taktiksel olarak verdiği destekte bir artış görülmüştür. Farklı Suriyeli muhalifler ilk olarak Türkiye'nin Antalya şehrinde bir konferansta bir araya gelirken, ikin-

ci konferansını da yine Türkiye’de, İstanbul şehrinde yapmışlardır.

Suriyeli muhaliflere büyümeleri ve gelişmeleri için nefes alacakları bir ortam sunmak dışında Türkiye, ayrıca sınır kapılarını açık tutarak Suriye rejiminden kaçan Suriyeli sivilleri ve Suriye ordusundan kaçan ordu mensuplarını da ağırlamıştır. Yaz aylarından beri 15 bin kadar Suriyeliye kapılarını açan Türkiye, daha sonra birkaç bin Suriyelinin ülkelerine geri dönmeleri ile bu sayı 7 binlere düşmüştür. Ne var ki, Suriye rejim güçlerinin özellikle İdlib şehrine başlattıkları ağır saldırı ile birlikte yeniden Türkiye’ye kaçan Suriyelilerin sayısı Mart ayının sonlarında 17 bine ulaşmıştır. Şu an itibariyle de bu sayı günden güne artış göstermektedir. Her ne kadar Türkiye’ye sığınmış da olsalar Suriyelilere “sığınmacı” statüsü yerine “misafir” statüsü verilmiş ve bu kamplara girişler de oldukça sıkı bir şekilde kontrol altında tutularak, ancak Türk otoritelerinin izni dahilinde gerçekleşmektedir.

Bu rapor yazarlarının da sürekli irtibatla oldukları farklı Suriyeli muhaliflerin Türkiye’nin Suriyeli muhaliflere ve göçmenlere yaptığı yardımlarla pozitif bir rol oynadığı kabul ettikleri görülmektedir. Bununla birlikte, Ankara’nın önceki aylarda verdiği sözlerin yerine getirilmemiş olmasından dolayı, Ankara’ya karşı bir hayalkırıklığı olduğu da açıktır. Örneğin, bu çalışmanın yazarlarından birinin 2012’nin Ocak ayında Şam’ın gettolarında geçirdiği iki haftada yüz yüze yapılan röportajlarda, bazı Özgür Suriye Ordu liderlerinin Türkiye Başbakanı Tayyip Erdoğan’ın “Yeni Hama’lara izin vermeyiz” sözünü hatırlatarak, o zamandan beri birçok Hama’lar meydana geldi ve Türkiye seyretmeye devam ediyor” şikayetini farklı şekillerde dile getirildiği görülmüştür.

Suriyeli Kürt partilerin, Türkiye’nin Suriyeli muhaliflerle olan aktif ilişkisi hakkındaki görüşleri ise farklılık göstermektedir. Bazıları Türkiye’nin bu rolüne “şüpheli” yaklaşırken, diğer bazı Kürt partilerin ise tümüyle reddettiği görülmektedir.

Örneğin KUK, Ankara’nın Suriyeli Kürtlerin SUK içinde ve Esad sonrası dönemde anahtar ko-

numda yer almasını istemediğine inanmaktadır. KUK ayrıca Kürtlerin temsilinin SUK’da sınırlı kalmasının nedeni olarak da yine Türkiye’nin SUK oluşumundaki aktif rolünün bir sonucu olarak görmektedir. KUK bunlara ek olarak Ankara’nın, SUK’un Kürt halkının tam olarak yeni Suriye anayasasında tanınmasını istemediğini çünkü böyle bir tanınmanın, Türkiye’de bulunan Kürtlere de aynı şekilde tanınmaya ve daha fazla haklar vermeye zorlanacağına yol açacağından dolayı istemediğine inanmaktadır.

Yine bu rapor için görüşülen farklı Kürt partilerinden yetkililer ve bazı aktivistlerin, SUK içindeki Müslüman Kardeşler ağırlığının da aynı şekilde Türkiye’nin etkisine bağladıkları görülmüştür. Bu iddianın daha kalın çizgiyle ifadesi ise PYD lideri Salih Muhammed Müslim’in Türkiye’nin Suriye’ye müdahale ederek, Suriyeli Kürtlerin haklarını ellerinden alacağını iddia edilmesiyle görülmüştür.⁶⁴ Buna göre AK Parti’nin stratejisi, Esad rejimi düştükten sonra, kendi aynasını Suriye’de kurmak üzere bina edilmektedir.”

Suriyeli Kürtlerin kendi kaderlerini çizme hakkı alması ve kendi bölgelerini Kuzey Irak’taki BKH sonrasında özerk şekilde yönetme iradesine kavuşması gerçekten de Türkiye için endişe doğurabilecek bir senaryo olarak addedilebilir. Türkiye, Irak’tan sonra Suriye’de de Kürt özerk bölgesinin kurulması ile kendi vatandaşları olan Kürtlere karşı daha çok baskı altında kalabileceği tahmin edilebilir.

Diğer taraftan Ankara, SUK içinde Müslüman Kardeşler grubuna daha çok destek verdiği görüşüne karşı çıkmakta. Örneğin Türkiye Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Tunus’taki ilk “Suriye’nin Dostları” konferansından sonra şu açıklamayı yapmıştır: “Bizim için Ortadoğu bütün dinlerin ve mezheplerin beraber yaşadığı bir mekandır... SUK’a olan etkimizi, bu grubun Kürtler, Aleviler, Nusayriler ve Hristiyanlar da olmak üzere bütün din ve mezhepleri içine alması için kullanmaktayız.” Davutoğlu SUK delegasyonu ile 2 Mart tarihinde dördüncü kez görüştü ve rapor için bilgilerine başvurduğumuz Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Selçuk Ünal’ın aktardığına

göre bakan bu görüşmede de SUK'daki temsilin "daha kapsayıcı" olması için görüşlerini bildirdi ve 1 Nisan tarihinde İstanbul'da yapılacak ikinci Suriye'nin Dostları konferansı üzerinde değerlendirmeler yapıldı.

Suriye krizi derinleştikçe ve Suriye rejimi güçlerinin sivil halk da dahil olmak üzere saldırıları keskin bir artış gösterdikçe, bu krize müdahale edilebilecek güçteki tek komşu ülkenin Türkiye olduğu yönündeki inanış da birçok kesimde varoldu. Bununla birlikte Ankara, özellikle Esad rejimi ile ilişkilerini koparttıktan sonra Suriye müdahalesi için iki şart öne sürdü: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararı veya yüz binlerle ifade edilecek Suriyelinin Türkiye'ye akın etmesi.

Diğer taraftan Türkiye, PKK ile otuz yılı aşkın süregiden mücadelesi nedeniyle, özellikle SUK içindeki Kürt temsili ile ilişkili konularda etkili bir aracı olma şansını büyük ölçüde kazanamadı. Bunun yanı sıra Türkiye'yi yöneten AK Parti hükümetinin geleneksel olarak Ortadoğu'da, Suriye'deki kolu da dahil olmak üzere Müslüman Kardeşlere olan yakınlığı, Suriyeli Kürt partileri için Türkiye'nin politik ve askeri rolüne şüpheyle yaklaşmalarının bir başka önemli nedeni oldu. Suriyeli Kürtlerin Suriye'nin kuzeyinde ve Türkiye sınırına yakın yerlerde çoğunlukla yaşıyor olması dahi, kendi başına, herhangi bir Türk müdahalesinde ilk dokunacağı kesimlerin Kürtler olması nedeniyle, bu tür bir Türk müdahalesini daha karmaşık hale getirdi.

PKK'nın Suriye'deki kolu olan PYD'nin herhangi bir Türk müdahalesine olan duruşu ise çok daha keskindir. Diğer taraftan, yapılan çalışmalara göre PKK içindeki militanların yüzde 20'si kadarı Suriye kökenlidir.⁶⁵ Bu raporda da belirtildiği gibi, birçok gelişme PYD'nin hem kendisi hem de Esad rejimi lehine oynadığı rolle, şu anki durumdan yararlanarak kontrol ettiği bölgeyi artırma yönünde çalıştığı izlenimini doğurmuştur. Diğer taraftan PYD'nin herhangi bir Türk müdahalesine karşı takındığı oldukça sert tutumun da Esad rejiminin işine geldiği görülmektedir.

Bütün bunlardan yola çıkıldığında, her ne kadar bazı farklı gelişmeler olsa da, genel itibarıyla,

PYD'nin rolünün diğer Kürt partilerine karşı birçok kez şiddet de dahil olmak üzere farklı yollarla sürdürülerek, Esad rejimi güçlerini diğer Sünni Arap bölgelerine yoğunlaştırmasına yardım etmekte ve böylece bir anlamda Esad'ın düzensiz birlikleri olan Şebiha rolünü Kürt bölgelerinde oynadıkları görülmektedir.

Gelecek Beklentisi ve Politika Önerileri

Bölünmüş haldeki Kürt muhalefetine Suriye isyanının daha etkili şekilde rejimi zayıflatmasını engellediği görülmektedir. Kürt partilerin üç farklı dala bölünmüş olmasının nedeni olarak tarihi ve aynı zamanda farklı dış faktörlere bağlı jeopolitik etkiler olduğu söylenebilir. Diğer taraftan SUK içindeki bazı Kürtlerin, Ankara'ya çok yakın görülen bu Konseyle bu tür bir yakınlaşma içinde olmaları, bunların Kürt sokaklarında bazı destek kayıplarına neden olurken, bazı diğer Kürt partileri tarafından Türklerle, Kürt çıkarlarına karşı işbirliği yapılmakla da suçlandığı görüldü. PYD'nin diğer bazı Kürt parti ve gruplaşmalarına karşı şiddetle müdahalesi bir taraftan Esad rejimi ile "taktiksel ortaklık" ortaya çıkarırken, Suriyeli Kürtlerin birlik olarak Suriye isyanına katılmasının önündeki belki de en büyük engellerden biri olarak karşımıza çıkmıştır. Barzani tarafından desteklenen KUK ise hem PYD hem de SUK ile birleşme adına en ciddi çalışmaları yaparken, bu ikisinde de başarıya ulaşamadığı görülmektedir. KUK'un içinde bulunduğu bir başka ikilem ise, PYD ile birleştiği takdirde Kürt sokaklarında daha çok temsile kavuşacak olmasına rağmen, böyle bir birleşmenin neredeyse kesin olarak onu Suriye'nin en geniş muhalefet grubu olan SUK'dan uzaklaştıracak olmasıdır.

Her şeye rağmen Kürt partilerin SUK'a katılımı Suriye isyanının başarıya ulaşması için kritik bir gelişme olarak karşımıza çıkıyor. SUK birçok Batılı ülke tarafından Suriyeli azınlıklara çekici gelebilecek bir kapsayıcı vizyon oluşturamaması nedeniyle eleştirilmeye devam ediyor. Azınlıklarla yapılabilecek böyle bir anlaşma ise bir taraftan etnik savaşın ortaya çıkma şansını azaltırken, diğer taraftan Esad sonrası Suriye yönetimi tarafından kötü davranılacakları korkusuyla istikrar-

sızlığa gidişin önü de kesilmiş olacaktır. Bunlara ek olarak, böyle bir anlaşma, belki de en önemli etken olabilecek Kürt halkının daha geniş kitleler halinde isyana katılmasının önünü açacaktır.

PYD'nin Esad rejimi ile bir süredir devam ettirdiği taktiksel ortaklığı ve bazı protestoculara şiddetle müdahaleleri, biraraya gelebilecek muhtemel ortakların KUK ve SUK arasında olabileceğini göstermektedir. Bu tür bir birlik-telik, aynı zamanda, PYD'nin Suriyeli muhalif Konseye katılmayan tek parti olarak kalmasıyla onun marjinalize olmasına da yardım edecektir. Her ne kadar SUK'a katılımdan sonra da KUK, PYD ile işbirliği yolları arayabilirse de PYD'nin Kürtlerin SUK'a katılımını, Kürtlere karşı işbirlikçilik olarak etiketlenmesinden yola çıktığımızda, PYD'nin diğer Kürtlere karşı ataklarının yoğunlaştırabileceği mümkün görülebilir. Bu tür bir yola başvurusu ise PYD'yi Kürt sokaklarında daha da marjinalize edecektir.

KUK ve SUK arasında yapılacak bir anlaşma, KUK'un Suriye içinde kendi kaderini belirleme talebini, seküler devlet modeli istediğini ve politik olarak adem-i merkezîyetçi taleplerine cevaplar taşıyabilmeli. Her ne kadar bu tür isteklerin kabulü, özellikle SUK'un Körfez ülkelerinden, Arap milliyetçilerinden ve siyasal İslamcılardan ve ayrıca Türkiye'den destekleri düşünüldüğünde kolay görünmese de imkansız olmadığı da açıktır. İki taraftan gelecek yaratıcı tavizler, KUK'un

taleplerini karşılama yönünde önemli adımlara yol açabilir. Eğer her iki taraf taviz verme noktasında dogmatik yaklaşımlara sahip değilse, hem Kürt çıkarlarını ilerletecek hem de SUK'u Kürt partilerinin temsiliyle daha da genişletecek bir anlaşmanın getirecekleri düşünüldüğünde, kazancın her iki taraf için de kayıptan çok daha fazla olacağı muhakkak görünmektedir.

SUK ve KUK arasında imzalanacak böyle bir anlaşmanın mutlak surette Türkiye ve BKH'nin desteği alması gerekmektedir. Bu tür bir anlaşma ve farklı dış güçlerin yardımının alınması ise ABD ve AB'nin arabuluculuğuyla mümkün olabilir. Bu bağlamda Amerikan, Fransız ve İngiliz dışişleri bakanlarının SUK ve KUK'a bir anlaşmaya ulaşmaları için yaptığı baskılar dikkate değer. Bu bağlamda ABD'nin hem Türkiye ile yakın ilişkide kalarak Suriyeli Kürtlerin isteklerine karşı hassas davranması noktasında hem de BKH ile sıkı bir irtibatla Türkiye içindeki PKK'nın terörist faaliyetlerine karşı Türk tarafına daha çok yardım etme konusunda daha istekli davranmasına yardım etmelidir. KUK ile SUK'un birleşmesi halindeyse silahlanma yolunu seçen PYD daha da izole olacaktır ki bu hem Ankara hem de Erbil'in çıkarıdır. Bu gelişmelerden ABD'nin çıkarı ise istikrarlı ve kapsayıcı bir Suriye muhalefetine Esad sonrası döneme hazırlanması ve Esad rejiminin daha çabuk şekilde yıkılmasının da muhalefetin birliği ile daha kolay olacak olmasıdır.

0

DİPNOTLAR

- 1 Guide: Syria's diverse minorities, BBC, <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-16108755> (Last accessed March 17, 2012)
- 2 Kajjo, Sirwan, and Christian Sinclair, "The Evolution of Kurdish Politics in Syria." Middle East Research and Information Project. <http://www.merip.org/mero/mero083111> (Last accessed March 15, 2012)
- 3 Bruneau, Eric. "Syrian unrest: Kurds are remaining cautious." Kurd Net. <http://www.ekurd.net/mismas/articles/misc2011/4/syriakurd302.htm> (accessed March 10, 2012).
- 4 Stateless Kurds in Syria granted citizenship." CNN. http://articles.cnn.com/2011-04-07/world/syria.kurdish.citizenship_1_kurdish-region-kurdish-identity-stateless-kurds?_s=PM:WORLD (accessed March 11, 2012).
- 5 Bruneau, Eric. "Syrian unrest: Kurds are remaining cautious." Kurd Net.
- 6 Malas, Nour. "Kurds Step Into Syria's Protest Mix - WSJ.com." The Wall Street Journal. <http://online.wsj.com/article/SB10001424052970203499704576620443224171146.html> (accessed February 29, 2012).

- 7 Kajjo, Sirwan. "Where should Syrian Kurds stand now? | KURDISTAN COMMENTARY." Kurdistan Commentary. <http://kurdistancommentary.wordpress.com/2011/04/27/where-should-syrian-kurds-stand-now/> (accessed February 28, 2012).
- 8 Kajjo, Sirwan, and Christian Sinclair. "The Evolution of Kurdish Politics in Syria." Middle East Research and Information Project.
- 9 "Turkish policy towards Kurds leads to boycott of Antalya Conference by Kurdish parties in Syria : Support Kurds in Syria." Support Kurds in Syria. <http://supportkurds.org/news/turkish-policy-towards-kurds-leads-to-boycott-of-antalya-conference-bykurdish-parties-in-syria/> (accessed February 28, 2012).
- 10 Ahmed, Hevidar. "Divided Syrian Kurds Ponder Unity Conference." Rudaw. <http://www.rudaw.net/english/news/syria/3855.html> (accessed February 28, 2012).
- 11 Abdulmajid, Adib. "Warning Signs for Kurds in Post-Assad Syria." Rudaw. <http://www.rudaw.net/english/news/syria/4228.html> (accessed February 28, 2012).
- 12 "Dr. Abdulbasit Sayda, member of the Executive Committee of the Syrian National Council: "There is no agreement between the Syrian National Council and the Turkish government"." Kurd Watch. <http://kurdwatch.org/html/en/interview7.html> (accessed February 28, 2012).
- 13 "Interview: Samir Nashar, Spokesman for the Damascus Declaration: "The Kurds must receive the same rights as everyone else"." Kurd Watch. <http://kurdwatch.org/html/en/interview3.html> (accessed February 28, 2012).
- 14 Kajjo, Sirwan, and Christian Sinclair. "The Evolution of Kurdish Politics in Syria."
- 15 "Syrian Kurds form their own council in Arbil." Hürriyet Daily News. <http://www.hurriyetaidailynews.com/syrian-kurds-form-their-own-council-in-arbil.aspx?pageID=238&nID=11806&NewsCatID=352> (accessed February 28, 2012).
- 16 "Kurds in Syria: Kurdish National Council Represents Me." The Media Office of the Patriotic Union of Kurdistan. http://www.pukmedia.com/english/index.php?option=com_content&view=article&id=10385:kurd-in-syria-kurdish-national-council-represents-me-&catid=30:kurdistan&Itemid=388 (accessed February 28, 2012).
- 17 KDP İngiltere Temsilcisi Heyam Aqil mülakatı, 3/2/2012.
- 18 Ibid
- 19 Ibid
- 20 "Kurdish Leader: Federalism Essential to Prevent Syrian Civil War." Rudaw. <http://www.rudaw.net/english/news/syria/4251.html> (accessed February 28, 2012).
- 21 Heyam Aqil, 2/26/2012 ve aynı zamanda Weiss, Michael. "Syrian Kurd Leader: Revolution Won't Succeed Without Minorities." The Atlantic. <http://www.theatlantic.com/international/archive/2012/01/syrian-kurd-leader-revolution-wontsucceed-without-minorities/251660/> (accessed February 28, 2012).
- 22 Kasem, Roshan. "The New Face of Syria." The Majalla. www.majalla.com/eng/2012/01/article55228695 (accessed February 28, 2012).
- 23 "Zuhayr Salim, Speaker of the Muslim Brotherhood in Syria: "To hell with Syrian [identity]! We do not recognize Syria."." Kurd Watch. <http://kurdwatch.org/html/en/interview8.html> (accessed February 28, 2012).
- 24 Tanir, İlhan. "Syrian Kurds welcome Turkish humanitarian corridor to Syria." Hürriyet Daily News. <http://www.hurriyetaidailynews.com/syrian-kurds-welcome-turkish-humanitarian-corridor-to-syria.aspx?pageID=449&nID=14695&NewsCatID=423> (accessed March 19, 2012).
- 25 Ibid
- 26 "Interview with Salih Muhammad, president of PYD." Firat News. <http://en.Şratnews.eu/index.php?rupel=article&nucelD=3503> (accessed February 28, 2012).
- 27 Interview with an anonymous source within a major Kurdish opposition party, 2/16/2012
- 28 Ibid
- 29 Exclusive interview with Alan Semo of the PYD, 3/6/2012
- 30 Exclusive Interview with Abdel Basit Saida, 1/15/2012
- 31 Ibid
- 32 Exclusive Interview with Abdel Basit Saida, 1/15/2012
- 33 "Syrian Opposition Pledges to Recognize Kurdish Rights." Rudaw. <http://www.rudaw.net/english/news/syria/4292.html> (accessed February 28, 2012).
- 34 Moas, Taghee. "Kurdish Opposition of Syria speaks up." New Statesman. <http://www.newstatesman.com/middle-east/2012/02/syria-regime-opposition> (accessed February 28, 2012).

- 35 "The Structure of the Body" on the Syrian National Coordination Body website <http://tinyurl.com/73bad6x> (accessed February 28, 2012).
- 36 "Interview with Salih Muhammad, president of PYD." Firat News.
- 37 Radu, Michael. "Who is Abdullah A-çalan? - FPRI." Foreign Policy Research Institute - FPRI. <http://www.fpri.org/enotes/19981116.radu.whoisocalan.html> (accessed February 28, 2012).
- 38 Kajjo, Sirwan, and Christian Sinclair. "The Evolution of Kurdish Politics in Syria." Middle East Research and Information Project. <http://www.merip.org/mero/mero083111> (accessed March 15, 2012)
- 39 Hurriyet Daily News, February 28, 2012, "Syria FM expects no Turkey intervention," <http://www.hurriyetdaily-news.com/syria-fm-expects-no-turkeyintervention.aspx?pageID=238&nID=14817&NewsCatID=338>
- 40 Orhan, Oytun. "Syria's PKK Game." Center for Middle Eastern Strategic Studies. <http://www.orsam.org.tr/en/showArticle.aspx?ID=1592> (accessed February 28, 2012).
- 41 Shikhani, Shirzad. "PKK will not defend Syrian regime- official Asharq Alawsat Newspaper (English)." Asharq Alawsat Newspaper (English). <http://www.asharq-e.com/news.asp?section=1&id=27371> (accessed February 28, 2012).
- 42 Exclusive interview with Alan Semo of the PYD, 3/6/2012
- 43 "PYD to boycott constitution referendum in Syria." Firat News. <http://en.Şratnews.eu/index.php?rupel=article&nucelID=4210> (accessed February 28, 2012).
- 44 "Interview with Salih Muhammad, president of PYD." Firat News.
- 45 "PYD to boycott constitution referendum in Syria." Firat News.
- 46 Interview with Salih Muhammad, president of PYD." Firat News.
- 47 Interview with Robert Lowe, 1/5/2012.
- 48 Orhan, Oytun. "Syria's PKK Game."
- 49 Ibid
- 50 "Interview: Salih Muslim Muhammad, chairman of the PYD: "Turkey's henchmen in Syrian Kurdistan are responsible for the unrest here"." Kurd Watch. <http://kurdwatch.org/html/en/interview6.html> (accessed February 28, 2012).
- 51 "Aleppo: Body of abducted doctor found on the outskirts of the city." Kurd Watch. <http://www.kurdwatch.org/?aid=2454&z=en&cure=245> (accessed February 28, 2012).
- 52 Orhan, Oytun. "Syria's PKK Game."
- 53 "Syria Regime 'Using' PKK, Dissident Says." Journal Of Turkish Weekly. <http://www.turkishweekly.net/news/130521/syria-regime-%C3%ABusing%C3%AD-pkkdissident-says.html> (accessed February 28, 2012).
- 54 "Afrin/al-Qamishli: PYD sympathizers attack demonstrators in Afrin and al-Qamishli." Kurd Watch. <http://kurdwatch.org/index.php?aid=2449&z=en&cure=245> (accessed February 28, 2012).
- 55 Ibid.
- 56 "Al-Qamishli: Injuries at demonstrations in the Kurdish regions." Kurd Watch. <http://www.kurdwatch.org/?aid=2456&z=en&cure=245> (accessed February 28, 2012).
- 57 Avci, Ismail. "Today's Zaman." Syrian defectors captured by PKK, 'Kurdish Shabiha'. www.todayszaman.com/newsDetail_getNewsById.action?newsId=273504 (accessed March 6, 2012).
- 58 "Interview: Salih Muslim Muhammad, chairman of the PYD: "Turkey's henchmen in Syrian Kurdistan are responsible for the unrest here"." Kurd Watch.
- 59 "PKK presence in Syria grows to Şll power vacuum." Today's Zaman. www.todayszaman.com/news-271721-pkk-presence-in-syria-grows-to-Şll-power-vacuum.html (accessed February 28, 2012).
- 60 Ibid.
- 61 "Ayn al-Arab: At least one dead after gunŞght between PYD supporters and employees of the Air Force Intelligence Service." Kurd Watch. <http://www.kurdwatch.org/?aid=2461&z=en&cure=245> (accessed February 28, 2012).
- 62 Exclusive interview with Alan Semo of the PYD, 3/6/2012
- 63 Ibid.
- 64 "Interview: Salih Muslim Muhammad, chairman of the PYD: "Turkey's henchmen in Syrian Kurdistan are responsible for the unrest here"." Kurd Watch.
- 65 Landinfo, Kurds in Syria: Groups at Risk and Reactions Against Political Activists (Oslo, June 2010), p. 11.